Rodiny dříve kočovných Lovárů: Horvátovi a Stojkovi

Rozšířená rodina olašských Romů z podskupiny koňských handlířů tzv. Lovárů se pohybovala v žateckém okrese již od začátku 50. let 20. století. Tvořili ji bratři Antonín (s přezdívkou Vido) a Juraj Horvátovi, kteří byli oženěni za dvě sestry: Antonín za Kulušu a Juraj za Barboru Stojkovou, a dále rodiny jejich dětí a vnoučat. Jejich kořeny sahají ze strany rodiny bratrů Horvátů do západoslovenského okresu Trnava. Rodina sester Stojkových měla domovské právo v trenčínském okrese, v obci Trenčianská Teplá a Dobrá u Trenčianské Teplé. Obě sestry si vzaly bratry Horvátovi již před druhou světovou válkou. V předválečném období se věnovaly obě rodiny obchodu s koňmi v oblasti zejména severní Moravy, vyrážely i do dalších oblastí Česka a západního Slovenska. Po rozpadu Československa na jaře 1939 byly tyto rodiny nuceny vrátit se zpět na Slovensko a přečkat válku v obci Bohdanovce, kde měli oba bratři zapsané domovské právo. Brzy po válce Bohdanovce opustili a vydali se opět za obchodem do Čech. Doba po válce ovšem nebyla pro kočovné koňské handlíře příznivá a místní úřady i obyvatelé kočovné Romy odevšad vyháněli.

V poválečném období docházelo v celém Československu k migraci Romů z válkou zasaženého Slovenska do českých zemí, za prací a lepším životem. Žatecko v tomto nebylo výjimkou. V rámci okresu Žatec se na začátku 50. let pohybovalo také několik rodin kočujících Romů ze skupiny Lovárů – olašských Romů. Ti byli místnímu úřadu trnem v oku a byli označováni za nejproblematičtější skupinu ze všech Romů. Důvodem bylo, že nejméně vyhovovali profilu řádného pracujícího socialistického občana.

Podle záznamů národních výborů se v okrese rodiny kočujících Romů zdržovaly během roku 1951, pak ale z okresu odešly a už v roce 1952 v žádné z obcí v okrese nebyl zaznamenán jejich pobyt. K jejich návratu do Žatce došlo v druhé polovině 50. let, kdy se Romové utábořili se svými maringotkami na místě zvaném Ostrov u řeky Ohře. Zde byli nuceni zřejmě na nátlak úřadů zůstat. K tomu došlo pravděpodobně ještě před soupisem kočujících a polokočujících osob prováděným celostátně v únoru 1959. Ostatně tomu napovídá skutečnost, že byl úřadům znám jejich přesný počet známý již v srpnu 1958, když probíhala zmiňovaná schůze byra OV KSČ. V té době v celém žateckém okrese žila pouze jedna rozšířená rodina olašských Romů - Lovárů. Jednalo se právě o těchto 5 (nukleárních) „kočovných“ rodin (28 osob) z rodu Stojků – Horvátů.

Olašští Romové z uvedené rodiny byli vzati do soupisu v Žatci dne 4. 2. 1959. V archivních fondech SOA Louny jsou uložené pouze dva soupisové listy, 1) rodiny Antonína (Vida) Horváta, jeho ženy Kuluši a jejich šesti dětí, a 2) Josefa (Bakra), jejich dospělého syna. Dozvíme se, že všichni společně žili v maringotce v lokalitě Žatec – Ostrov, nemají řidičský průkaz ani licenci. Koně nejsou v soupisových listech zmiňováni, což evokuje možnost, že byli zabaveni úřady.

Ač měl národní výbor povinnost sehnat bývalým kočovníkům vhodné ubytování, tyto rodiny zůstaly žít v maringotkách stojících na stanovišti na Ostrově v Žatci ještě několik let po soupisu.

V souhrnné *Zprávě o současném stavu mezi občany cikánského původu v Žatci* (červenec 1962) je zaznamenáno, že v maringotkách u náhonu žijí 4 rodiny se 24 osobami, které se MěNV opakovaně snažil rozstěhovat, avšak podle vyjádření MěNV nebyly v Žatci vůbec volné byty. Z toho důvodu proběhlo

několik pokusů o přesídlení Romů z těchto rodin do okolních obcí. Jedním z nich byl plán z června 1962 přestěhovat tyto rodiny do doosídleneckých domků v Kryrech a Blatně, kde se měly zavázat pracovat na státním statku. Dochovaný plán obsahuje jmenovitý seznam šesti rodin /33 osob/ s cílovými obcemi jejich přesunu. Všichni patřili k rozšířené rodině Horvátových a Stojkových.

Žádné stěhování se však nekonalo a podle dochovaných archivních zpráv bydleli někteří žatečtí olašští Romové v maringotkách ještě v létě 1966, i přes to, že se již v roce 1963 podařilo jedné z těchto rodin (Juraje Horváta) přestěhovat se do domu v centru Žatce.

Vynětí rodin olašských Romů ze soupisu kočujících osob

Osoby vzaté do soupisu měly podle zákona možnost požádat o vynětí ze soupisu. O takové žádosti však musely rozhodnout národní výbory, které pro tento účel vyžadovaly stanoviska o situaci příslušné osoby a její rodiny z různých stran: od zaměstnavatele, místního národního výboru nebo veřejné bezpečnosti. V praxi bývaly žádosti o vynětí zejména dříve kočujícím rodinám Lovárů opakovaně zamítány.

Z 25 olašských Romů, u kterých je v příslušných archivních složkách k dispozici datum jejich vynětí ze soupisu, došlo k vyjmutí z evidence u 3 osob v roce 1963, u dalších 8 osob v roce 1964 a u 14 osob až v roce 1966.

První ze žateckých olašských Romů byla ze soupisu vyjmuta rodina Juraje Horváta, který v té době již pět let pracoval u n. p. Konstruktiva. Podnik ho označil za dobrého dělníka s dobrou pracovní morálkou žijícího spořádaným životem a doporučil kladné vyřízení. Jednalo se zároveň o pouze tříčlennou nukleární rodinu, která se jako první přestěhovala do bytu v centra města.

Naproti tomu rodině jeho bratra Antonína Horváta byla žádost o vyjmutí ze soupisu několikrát zamítnuta. Poprvé ji neschválil ONV Louny v listopadu 1962, kdy konstatoval: „*Bylo zjištěno, že pracovní morálka a chování vaše ani celé vaší rodiny není takové, aby mohlo být Vaší žádosti o vyjmutí ze soupisu vyhověno*“. Další zamítnutí následovalo v říjnu 1963, kdy okresní komise ochrany veřejného pořádku konstatovala, že: „*rodina není ještě natolik převychovaná, aby splňovala všechny podmínky k tomuto vyjmutí. Je dokonce nebezpečí, že po vyjmutí by se vrátila ke kočujícímu životu*“. V době těchto žádostí o vynětí rodina stále ještě žila v maringotce na místě zvaném Ostrov u Ohře: adresa doručení dopisu o zamítnutí žádosti zní pouze: *Žatec /maringotka/.* Právě to mohl být jeden z důvodů pro zamítnutí, ačkoliv nebyl přímo uveden. Rodina byla vyňata ze soupisu až v následujícím roce 1964, kdy se již přestěhovala do bytu v centru města.

Uvedené příklady ukazují, že bydlení v obytných vozech nebo maringotkách znamenalo významný faktor bránící vyjmutí z evidence kočovných a polokočovných osob. Většina olašských Romů v Žatci, ale stejně tak i v sousedních Lounech, byla vyjmuta ze soupisu až po přestěhování se do běžné zástavby.